

PRIMORSKI GOSPODAR

Líst za povspeševanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 10.

V Gorici, dné 31. maja 1912.

Tečaj VIII.

Obseg: 1. Poziv društvenikom »Gor. kmet. društva« in naročnikom »Prim. Gospodarja«; 2. Dolenjska zelenika in zametasta črnina priporočljivi vrsti za Vipavsko dolino in Goriško (Konec.); 3. O poletnem krmljenju molzne živine; 4. Poročila; 5. Poročilo o delovanju c. kr. kmet.-kem. poskuševališča v Gorici (Nadaljevanje); 6. Društvene vesti; 7. Vprašanja in odgovori; 8. Književnost; 9. Na novo priglašeni udje „Goriškemu kmet. društvu“ v Gorici.

Poziv

društvenikom »Gor. kmet. društva« in naročnikom »Primorskega Gospodarja«.

Z ozirom na to, da še danes niso poravnane vse letnine in naročnine za leto 1911 in 1912, naprošajo se najuljudnejše vsi dolžniki, naj poravnajo svoj dolg pri društvu vsaj v teku meseca junija t. l.

O tej priliki opozarjamo društvenike ponovno na § 8. društvenih pravil, ki se glasi »Letnino je plačati v prvi četrtini leta«.

Z ozirom na to, da mislijo nekateri naši društveniki, češ, da služijo 3 K, ki jih morajo plačati vsako leto, kot naročnina za »Prim. Gospodarja«, zdi se nam potrebno, da jim to zadevo pojasnimo. Vsak društvenik t. j. tak, ki je plačal enkrat za vselej 1 K pristopnine in plačuje redno vsako leto 3 K letnine, dobiva »Prim. Gosp. brezplačno, ima pa vrhu tega pravico naročati pri društvu različne kmetijske potrebščine, iskati pri društvu nasvetov, biti deležen sploh vseh koristi in ugodnosti, ki mu jih društvo lahko nudi, ima pravico udeleževati se občnih zborov glavnega društva, voliti, voljen biti itd. Vseh prejnavedenih pravic pa naročnik »Prim. Gosp.« nima, ampak on ima edino to pravico, da zahteva lahko 24 številčk društv. glasila na leto.

Končno moramo opozoriti na to, da društvenik prenela biti glasom § 12. dr. pravil le oni in sicer: 1.) ki naznani svoj izstop tri mesece pred koncem leta, 2. ki umrje in 3.) oni, ki ga izključi osrednji ali pa občni zbor. Prosimo toraj naše društvenike naj blagovole to uvaževati.

»Goriško kmetijsko društvo«.

Dolenjska zelenika in žametasta črnina priporočljivi vrsti za Vipavsko dolino in Goriško.

(Konec.)

Gospod Buhoslav Skalicky je, spoznavši zelenikine lastnosti na Dolenjskem, zasadil to trto tudi v državnem poskuševalnem vinogradu na Slapu pri Vipavi. Njena rodovitnost je tam enaka kakor na Dolenjskem, namreč tako velika, da se prišteva ta trta lahko brez vse skrbi h kvalitetnim vrstam. Posebno se odlikuje v Vipavski dolini pridelano zelenikino vino po okusu — njeni fini kislini in tudi barvi, katera je zelenkasto rumena.

Ne le po mojem mnenju, ampak celo po mojem prepričanju, bi morala biti dolenjska zelenika tista vrsta, katera naj bi dajala Vipavcem in Goričanom taka bela vina, kakršna zahtevajo v severnih nevinorodnih deželah ali onih, odkoder prihaja k nam pivo. Takega vina bi se pridelala na razmeroma majhni površini lahko velika množina; taka vrsta pa je dolenjska zelenika in katero je priporočati za Vipavsko dolino in Goriško.

Da bi seznanil gospode strokovnjake v Gorici z vinom v Vipavski dolini pridelane zelenike, sem poslal lansko leto g. V. Dominko-tu, uredniku »Prim. Gosp.«, steklenico zelenike, pridelane leta 1910, v državnem vinogradu na Slapu, s prošnjo, naj blagovoli povabiti več tamošnjih gospodov strokovnjakov k poskušnji ter naj mi potem sporoči, kako so sodili o tem vinu. To se je zgodilo in v pismu z dne 9. januarja 1911 sem prejel od g. V. Dominko-ta ta-le odgovor: »Storil sem, kakor ste mi naročili. Povabil sem, kot predsednik vinarskega odseka, razne gospode k pokušnji. Preden sem dal vino v pokušnjo, opozoril sem na to, kak namen ima prav za prav ta pokušnja. Kako so gg. sodili, povem naj tu prav odkritosrčno. Izjavili so se, da bi bilo to vino šele potem primerno za razpošiljanje v severne kraje, ko bi se mu primešalo vsaj $\frac{1}{3}$ vlaškega ali italijanskega

rizlinga, češ, da je samo na sebi preveč prazno.« Tako se glasi odgovor.

No ta presodba bi ne bila za zeleniko ravno ugodna, t. j. ona ne govori za njo priporočljivo, a prezreti ne gre pri tem dvoje. Prvič namreč, da so poskušali gospodje to vino z goltanci, naučenimi na goriška, močna, mnogo alkohola vsebujoča vina, ne pa s takimi, kakršni se nahajajo v severnih nevinorodnih deželah ali tam, kjer ne marajo za taka vina, ki jih naziva Italijan »M a z z a c a v a i l o«. Drugo, česar se ne sme zamolčati in kar je gotovo drugače vplivalo pri presoji, nego je bilo pričakovati, je namreč sledeče. Dotična zelenika je bila namreč iz leta 1910, toraj iz mokre letine in temu dosledno iz letine, ko je peronospora trte hudo napadala. Ko bi bili pokušali gospodje lansko zeleniko, sodili bi jo bili brezdvomno — dasi le z goriškim goltancem — popolnoma drugače. Sicer vzemimo, da je bila obsodba tudi prava, — docela opravičena vendar pa gospodje pokuševalci niso navedli za ta slučaj pravega, kaj lahko izvedljivega recepta. Pravijo sicer, da bi bilo treba primešati zelenikinemu vinu vsaj $\frac{1}{3}$ vlaškega ali italijanskega rizlinga. To storiti, ni bogve kakšna težkoča in tudi ne stane bogsigavedi koliko, temuč s tem bi prišel tudi italijanski rizling — ta pač izborna kvali — in kvantitativna trtna vrsta — do svoje veljave. Sama za sé pa nima ta vrsta onega, na kar sem mislil jaz v tem članku, kajti njeno vino je premočno, ima premalo kisline in je prerumeno.

Omeniti hočem o tej priliki še, da se nahaja v Vipavski dolini, tam v okolici Dolenj, Zapuž, Sv. Križa i. t. d. še druga vrsta, kateri pravijo Vipavci tudi zelenika in celo dolenjska zelenika in sicer zaraditega, ker se dobi baje največ okoli vasi Dolenje. Ta vrsta pa nima z zeleniko, o kateri je bilo govora v tem članku, nikake sličnosti, razun v obliki in velikosti grozdja. Tudi njeno vino se ne dá primerjati z onim prave dolenjske zelenike ali kržatne zvane, kajti ono nima tako dobrih lastnosti, kakor dolenjska zelenika.

Na vsak način bi bilo v najeminentnejšem interesu vipavskih in goriških vinogradnikov, da bi se pričelo resno izvajati pridelovanje takih belih vin — ne pa šele misliti —, o katerih bi se zamoglo reči: Vina je dosti in je obenem takšno, kakršno mora biti vino, namenjeno za eksport v severne kraje. Kako naj se pa to izvede? — Gotovo najenostavneje na ta način, da

bi vzela vinarski odsek »Goriškega kmetijskega društva« v Gorici in vinarska zadruga »Vipavskega kmetijskega društva« v Vipavi stvar resno v roke. Eno kakor drugo društvo naj bi napravilo mali poskuševalni vinograd, in sicer dve tretjini naj bi se zasadili s pravo dolensko zeleniko, ena tretjina pa z italijanskim rizlingom. V takem vinogradu bi se lahko dogovalo v malih letih, kako rodi zelenika, kakšno vino dá sama na sebi in kakšno, če se mu primeša italijanski rizling. Ako bi se ta poskušnja dobro obnesla, potem naj bi se izvajalo to v praksi in splošno priporočalo.

Zdaj pa pomenimo se še o »žametasti črnini« ali »kavščina« (po nemški »Blauer Köllner) imenovani. Ta vrsta je po Hrvatskem, Štajerskem, posebno pa na Dolenjskem jako razširjena. Rodi tako obilno kakor zelenika in njeno vino je prijetnega, kislkastega okusa, lepe temno-rdeče barve, alkohola nima bogve koliko. Tudi to vrsto vina sem poslal g. V. Dominiko-tu v pokušnjo in sicer pridelok iz Vipave iz leta 1910. Odgovor g. Dominiko-ta glede tega vina pa se glasi: »Glede črnega, oziroma rdečega vina so se izjavili gosp. pokušalci, da bi bilo kot namizno vino primernejše od prvega t. j. zelenikinega vina, ali da bi tudi temu gotovo koristilo rezanje s kakšnim beljšim črnim vinom.« Tej sodbi pritrjujem popolnoma, le zdi se mi, da bi bilo najboljšo, ko bi se napravilo tudi z žametasto črnino tak poskus, kakršnega sem nasvetoval glede dolenske zelenike, namreč da naj bi se vsadilo v poskuševalni vinograd dve tretjini žametaste črnine, eno tretjino pa modre frankinje. Po rezultatu te pokušnje naj bi se potem zasadile večje površine. Na vsak način je in ostane pridelovanje velikih množin, okusu severnih konsumentov prilagojenih vin, najmočnejši tekmovalec piva, katero se uvaža s severa k nam.

R. Dolenc.

O poletnem krmljenju molzne živine.

Molzna živina se spušča po leti na pašo, ali pa se pušča v hlevu. Kdor ima pašnik na razpolago, stori najbolje, če spusti živino poleti na pašo, ker je ta način krmljenja naraven; kdor pa pašnika nima, naj obdrži živino v hlevu. Če se obdrži živina v hlevu, provzroča postrežba sicer mnogo dela, porabi se tudi mnogo več stelje, kakor če se goni živina na pašo, ali po drugi

strani je pri tem to dobro, ker se ne zgubi prav nič gnoja. Če ne kaže goniti živine vsled neugodnih razmer na pašo, potem je na vsak način najboljša, da se obdrži molzna živina doma, ali vendar naj se spuščča, če je le mogoče, vsak dan po par ur na pašo. Ako ni v bližini pripravnega pašnika, naj se uporabi za pašo kakšno deteljišče.

Jako koristno je, če se zaženejo krave ponoči o vročem poletju v kakšen ograjen prostor na prosto ter krme podnevi v hlevu. Spuščanje živine v tak prostor koristi živini gotovo mnogo bolj, kakor če se spuščča živina na gnojnik. Kdor kupuje krave, ki so se pred kratkim otelele, in prodaja take, ki nimajo več zadostno mleka, ali kakor bi rekli, ki se peča s kravjerejo v svrhu dobave velike množine mleka, stori najbolje, če obdrži krave v hlevu. Tak mora gledati namreč, da dobi od svojih krav kolikor mogoče mnogo mleka, z druge strani pa mora skrbeti, da dobi za izmolzene krave, ko jih proda mesarju, precej denara. To se pa dá doseči le s tem, da se obdrže krave v hlevu.

Kjer gre pa le za to, da se živina ohrani in z izpodrejo spopolni, tam je treba skrbeti za to, da se bo živina gibala kolikor mogoče na prostem. Kar se zgubi v tem slučaju na mleku, pridobi se pa na drugi strani s tem, da je živina zdrava in da se naraščaj krepko razvija. Sicer če se goni živina le sem pa tje na pašo in ne predaleč od hleva, to mlečnosti prav nič ne škoduje, ampak vpliva celo ugodno na mlečno toliščobo. Nasprotno pa vpliva predolga hoja neugodno na izločevanje mleka.

Če se hoče, da bodo dajale krave mnogo mleka, naj se poskrbi za pridelovanje zgodnje pomladanske zelene klaje. Ako se poseje lucerna ali večna detelja na primerna tla, dobi se od nje prav zgodnjo pomladansko zeleno klajo in takšna pripomore mnogo k temu, da živina več časa obilo molze. Na primernih tleh ne trpi lucerna o suši, ampak vedno čvrsto poganja. Kdor nima primerne zemlje za večno deteljo ali lucerno z višnjevim cvetjem, naj seje pa rumeno cvetečo ali peščeno lucerno. Kjer ni mogoče pridelovati lucerne, uporabi naj se za pridelovanje pomladanske zelene klaje zelena ali košata, tudi Ivanova rž zvana.

Glavna podlaga pravilnemu krmljenju v hlevu redečih se krav in kar velja tudi za kraje, kjer niso zemlje posebno dobre,

je mešanica detelje in trav. Posebno pripravna za to je mešanica rdeče ali štajerske detelje in italijanske ali laške ljulike. Taka mešanica je boljša od čiste deteljne setve, ker dá več in prikladnejše krme za živino. Taka mešanica se dá pridelovati uspešno celo tam, kjer se detelja ne sponaša prav dobro. Z zeleno deteljo naj se začne krmiti koj, ko jo lahko s koso odrežeš, in sicer zato, da izpodraste na prvo pokošenem delu druga detelja, kakor hitro se je prva košnja dokončala. Če se ravna na tu opisani način, računa se lahko z gotovostjo na to, da izpodraste detelja na onem koncu, kjer se je pričela kositi, do onega časa, ko gre prva košnja h koncu ali ko postaja še nepokošena detelje že drvena. Ker se lahko dogodi, da zaostane druga košnja v rasti vsled suše, zato se priporoča, naj se obseje za vsak tak slučaj dobro pognojena njiva v treh presledkih z zmesjo grašice in ovsa. Prva tretjina njive naj se obseje početkom, druga sredi in ostala koncem meseca aprila. Za vsako glavo živine naj se obseje površina 8 do 10 arov. Če je zemlja bolj lahka, naj se poseje ajda ali pa njivsko kolence (Riesenspörgel). Ti poslednji rastlini dasta dobro krmo za molzne krave.

Sredi avgusta se bliža glavna uporaba detelje in mešanice detelje s travo koncu, druga košnja pa je ali pokrmljena ali pa popasena. Takrat pa si lahko pomagamo z zeleno turšico. Ta krmna rastlina dá v primeri z vsemi drugimi, za pridelovanje zelene klaje sposobnimi rastlinami na enako velikem prostoru največ krme in sicer celo v suhih letinah. Zelene turšice pa ne izkoristi živina popolnoma, ker vsebuje ta krma razmeroma malo beljakovin. Da se pa količina beljakovin v turšici spopolni, naj se poseje v jeseni zmes graha, ovsa in ječmena ali ajde in sirka, ali pa ajde z gorčico ali poletno repico. Tu navedene zmesi naj se posejejo v dobro zemljo in sicer na rženo strnišče, katero naj se takoj po končani žetvi preorje. Kdor pa ne razpolaga s tako spopolnilno krmo, tak naj spopolni v zeleni turšici pomanjkajoče beljakovine s pokladanjem oljnatih preš ali tropin. Vsaki molzni kravi naj se dá za vsakih 500 kg žive teže vsak dan po 1 kg oljnih preš. Te tropine naj se dajajo tudi v slučaju, ko je na razpolago le še ostarela ali odrvenela detelja. Če je zelena klaja ostarela, če jo je mlo več na razpolago ali če je ista prejeta od rije ter ta živini lahko škoduje, naj se poklada taka krma le v malih množinah, a primeša naj se ji

obenem razrezano seno ali pa naj se jo spololni s pokladanjem večje množine močnih krmil.

Iz vsega tu rečenega se lahko razvidi, da je treba velike pozornosti tudi pri pokladanju zelene krme, da jo je treba pravočasno spololnjevati ali zboljšavati z drugo krmo, ako se hoče, da jo živina kolikor mogoče dobro izkoristi. Če je zelena krma mokra, in se hoče takšna pokladati, je umestno, da se poklada obenem tudi nekoliko slame in 1 do 2 kg sena, zato pa nekoliko manj zelene krme. Ko se poklada zelena krma, poklada naj se vselej v malih porcijah, kajti s tem se prepreči da ne luča živina krme na tla, pa tudi da krma živine ne napne. Gleda naj se tudi, da se ne bo živina takoj napajala, ko je zeleno krmo použila. Pa tudi na solncu se ne sme puščati pokošena zelena krma predolgo, ker uvene. Ko se pripelje zelena krma domu, naj se jo zrahlja in na tenko raztrosi, da se ne ugreje. Nikdar naj se je več ne nakosi, kakor se jo pri drugem pokladanju uporabi.

Prav je, ako se zelena krma razreže, sicer pa ne radi tega, da bi jo živina hitreje prebavila in da bi jo popolnejše izkoristila, ampak zato, ker se prepreči s tem, da živina ne meče klaje po tleh in zato, ker se dá razrezana laže mešati z drugo krmo, namreč s slamo. Ne glede na to, da se pri večjem številu živine in ko krme primanjkuje, če se ravna na prejšnavedeni način, zeleno krmljenje laže in enakomerno izvede, doseže se s tem namreč tudi to, da se razdeli dušečnata krma bolj enakomerno na celo leto, kajti kar se od te spomladi prihrani, pride na korist na dušcu revni krmil pozimi.

Za krmljenje živine od konca septembra do časa, ko se začne pesa spravljati t. j. dokler se ne dobi pesinega perja za krmo, se priporoča posejati nekoliko strniščne repe, katera vpliva ugodno na izločevanje mleka. Na mlečnost vpliva tudi zmerna množina pesinega listja, seveda pa mora biti isto snažno in sveže, a tudi pokladati se ne sme samo, ampak vedno z dodatkom večje množine surove krme. S takim krmljenjem se omogoči tudi počasni prehod na zimsko krmljenje. Da bi se začelo obirati pesino listje za zeleno krmljenje že v avgustu, ni umestno, kajti pesa zgubi pri tem mnogo več, kakor bi zaleglo listje živini.

Po »Prakt. Landwirt«.

P O R O Č I L A.

Razpis daril. Uporablja je denarno pomoč, ki jo je dovolilo c. kr. ministerstvo za poljedelstvo v pospeševanje naše govedoreje in prešičereje, je sklenil **deželni odbor** pospeševati tudi letos tekmovanje med kmetovalci, malimi posestniki in koloni in objavlja v ta namen sledeče razpise daril:

I. Za dobro vodstvo in oskrbovanje postaj za spuščanje bikov in postaj za osveževanje krvi.

Za ta razpis so določena za srednje ozemlje darila v skupnem znesku K 300.—.

Za ta razpis so določena za planinsko ozemlje darila v skupnem znesku K 200.—.

Za ta darila se morejō pōtežati voditelji postaj za spuščanje bikov v občē in pa voditelji postaj za osveževanje krvi.

Pri podeljevanju se bode upoštevalo: a) število bikov plemenjakov; b) oskrbovanje in krmiljenje bikov; c) oskrbovanje hleva in pritiklin; d) vodstvo zapiska o spuščanju.

II. Za zgradbe, prezidave in uredbo hlevov.

Za ta razpis so določena za srednje ozemlje darila v skupnem znesku K 1500.—.

Za ta razpis so določena za planinsko ozemlje darila v skupnem znesku K 1500.—.

III. Za zgradbo gnojšič in pravilno ravnanje z gnojem.

V to svrho se določijo za srednje ozemlje darila v skupnem znesku K 500.—.

V to svrho se določijo za planinsko ozemlje darila v skupnem znesku K 400.—.

Pri podeljevanju teh daril se upošteva sistem, po katerem so napravljena gnojšiča, ali so ograjena z zidom, cementom ali samo z zemljo; ali je preskrbljeno za odtok gnojnice v posebno zgrajeno jamo. Upošteva se tudi to, ali je gnojšiče na primerenem mestu in kako se hrani in oskrbuje hlevski gnoj i. t. d.

IV. Za pravilno ravnanje s krmili in njih hranenje.

Za ta razpis so določena za srednje ozemlje darila v skupnem znesku K 400.—.

Za ta razpis so določena za planinsko ozemlje darila v skupnem znesku K 400.—.

Za ta darila se morejo potegovati mali, posestniki, ki dokažejo, da so uvedli na svojih posestvih pravičen sistem hranjenja, krmil, posebno pa taki, ki dokažejo, da so uvedli na svojih posestvih »ensilažo«.

V. Za izboljšanje planin, zavetišč, stanov, poti, napajališč i. t. d. v prilog planinskemu ozemlju.

Za ta darila se lahko zglasijo vsi plašnjarij. Dotičnim izboljšavam je odmerjenih K 1000.—.

VI. Za izboljšanje prešičjereje, oskrbovanje plemenskih postaj in prešičjih hlevov.

V to svrhu se določijo za celo deželo darila v skupnem znesku K 1000.—.

Prošnje za podelitev vsch zgoraj označenih daril je predložiti po dotičnih županstvih deželnemu odboru do 30. junija t. l.

Vinogradniški tečaj na Grmu. Kmetijska šola na Grmu priredi v petek dne 14. junija in v soboto dne 15. junija vinogradniški tečaj s sledečim sporedom: V petek od 2. do 5. popoldne »Najvažniša dela v vinogradu. Trtni škodljivci in bolezni«. V soboto od 8. do 11. ure dopoldne »Zeleno cepljenje in ravnanje s cepljenimi trtami. Izbira gumijevih trakcev. Praktično razkazovanje škropilnic in žveplalnikov. Vaje v zelenem cepljenju.

Kdor se želi udeležiti tega tečaja, naj se priglasí po dopisnici pri ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu (pošta Kandija) do 6. junija t. l.

Oddaljenim in podpore potrebnim udeležencem s Kranjskega se dovoli povrnitev potnih stroškov do Novegamesta in podpora za prehrano po 2 K na dan. Podporo dobi pa le, kdor za njo pravočasno prosi in se mu je izrecno dovolila.

Gozdarski tečaj na Grmu. Kmetijska šola na Grmu priredi v ponedeljek dne 10. in v torek dne 11. junija gozdarski tečaj s sledečim sporedom: V ponedeljek od 1. do 3. ure popoldne poučni izlet v gozdno drevesnico v Bršljinu in v mestni gozd s praktičnimi demonstracijami o pomlajevanju gozdov. V torek od 6. zjutraj do 4. popoldne poučni izlet v šolska gozda na Vrhovskem in v Podlubnem, kjer se vrše praktične demonstracije v oskrbovanju gozdov.

Kdor se želi udeležiti tega tečaja, naj se priglasí po dopisnici pri ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu (pošta Kandija) do 4. junija t. l.

Oddaljenim in podpore potrebnim udeležencem s Kranjskega se dovoli povrnitev potnih stroškov do Novegamesta in podpora za prehrano po 2 K na dan. Podpore dobi pa le, kdor za njo pravočasno prosi in se mu je izrecno dovolila.

POROČILO

odelovanju c. kr. kmetijsko-kem. poskuševališča v Gorici
v dobi od 1907 do 1910.

(Nadaljevanje.)

V občé so vinogradniki uspešno škropili svoje trte z vapneno raztopino modre galice. Nekateré pa je zapeljala reklama, ki jo je delalo italijansko društvo *Vivite* za svoje hvalisano univerzalno zdravilo proti peronospori in oidiju, ki se je v kupčiji širilo pod imenom »*v i t i n*« —, pa je vse tiste hudo prevarilo, ki so ž njim potrošali svoje trte. Ta preparat, ki se prodaja v obliki praha, je čez vse mere drag, stane namreč 35 K kvintal, a njegova notranja vrednost dosega k večjemu 5–6 kron. Po kemični analizi se je namreč doznanó, da vsebuje nad 86% čisto brezpomembnih snovi (med njimi 70% nič drugega kakor vapneni ogljik ali vapnenik, to je priprost cestni prah), dočim je v njem izdatnih snovi samo 12,34% žvepla in 1,35% ogejno kislega bakra. Ta preparat se je trosil skoro brez vsakega uspeha in kjer se je to delalo, je peronospora pokončala malo da ne ves pridelek.

V prvih dveh letih se je o i d i j i pojavil samo na posameznih trtah in je poškodoval samo tiste trtne nasade, ki niso bili požveplani, ker so dotični posestniki menili, da je ta bolezen že ponehala. Tudi tam, kjer so rabili za žveplanje nižje vrste, ali pa debelo zmleto žveplo, ni bilo pravega uspeha.

V letih 1909—10 sta omenjeni bolezni radi gori opisanih podnebnih razmer nastopili z nenavadno silo, peronospora posebno o času cvetja, oidij pa v dobi grozdne zoritve.

Dasi se je večkratno škropljenje z raztopljeno modro galico izvršilo z vso skrbnostjo, vendar ni bilo mogoče pregnati peronospore s popolnim uspehom.

Žalostne skušnje, ki so jih naredili vinogradniki v teh dveh letih gledé posledic peronospore, so posebno podučne v dvojnem oziru in sicer:

1.) da treba prvo škropljenje z raztopino modre galice, — ki mora biti prav in sicer tako napravljena, da ni v njej preveč vapna, — čimbržé opraviti in nikdar kasneje, nego do srede maja. Tisti, ki so ravnali po tem pravilu in so pozneje po potrebi obnavljali škropljenje so ohranili svoje vinograde še precej zelene;

2.) da se pa mora posebno za to skrbeti, da se mladi grozdiči o času cvetja zavarujejo proti napadam peronospore in da se tako reši pridelek. Skušnje nas žalibog učé, da tudi najobilnejše škropljenje začasa cvetja in za njim ne obvaruje grozdičev pred napadi peronospore.

Nevarnost, da nam škodljivka uniči pridelek je tem večji, čim dalje se zateguje doba cvetja, kakor se navadno godi o deževnem vremenu, ko je malo solnca. V tem slučaju pa najizdatnejše pomaga kako vprašeno sredstvo, med katerimi se v prvi vrsti odlikuje pobakreno žveplo, ki se je tudi v navedenih kritičnih letinah najbolje sponeslo proti peronospori. Razni trtorejci, ki niso imeli pobakrenega žvepla, so si pomagali s tem, da so grozdiče prav obilno poškopili, skoro oprali s priprosto raztopino 250 gramov bakrenega vitrijola (modre galice) brez vapnene primesi in sicer so to storili po tem, ko so poprej dobro požveplali trte in so s tem delom dosegli dovoljen uspeh.

V zadnjih dveh letih se je na raznih krajih prikazal črni palež (*Sphaeceloma ampelinum*). To bolezen je preganjati proti koncu zime s tem, da se trte namočijo z raztopino 10% žveplene kisline ali pa z močno raztopino (40—45%) železnega vitrijola.

V prav mnogih vinogradih v ravnih legah, kjer je močna zemlja, zlasti v deželni nižini, kjer je bila zemlja po cele mesce napojena z močo, je bilo zlasti v zadnjih dveh letih zapaziti neko hiranje trt vsled gnitja korenin, provzroččenega po glivici *Rhizomorpha* in v spremstvu te bolezni je porumenelo listje kazalo, da bolehajo trte na bledici ali klorozi.

V istih dveh letih ni grozdje niti normalno, niti popolno dozorelo in zraven tega so razne plesni močno poškodovale grozdje. V vseh štirih letih pa se je neposredno pred trgatvijo razodevala

na grozdju tako imenovana bela grozdnja plesen (White rot), ki jo povzroča gljivica *Charriina diplodiella*. Posebno rada je napadala grozdje v takih legah, kjer so bile trte poškodovane po toči ali kjer se je vgnездil grozdnji črv, zlasti pa grozdje plemenitih vrst s tankim lubom in najrajše belo.

V poletju 1908 so zapažali v nekaterih krajih na ravani prikazen znano pod imenom »brusec« (*Brunissure*) zlasti na listih rudečih vrst. Vsled silne vročine se je razodeval v prvih dveh letih tudi na ravani takozvani »smod« (*brusone*) na listih. Slednjič je bilo videti tu in tam, zlasti na Verducu, prikazen znano pod imenom »solnčariča«. Večinoma so se te bolezni lotile tistih trt, ki so imele belo plesen na koreninah.

Med živalskimi svoražniki trte so zapažali skoro povsod po deželi grozdnega črva »Kiseljaka« (*Conchylis ambiquella*), ki je v nekaterih krajih naredil mnogo škode. Najhujo škodo so trpeli leta 1907. na Krasu, kjer so gosenice drugega rodu, ki so se prikazale začetkom avgusta, pokončale mnogo grozdja. V zadnjih dveh letih pa se je v napadenih pokrajinah zelo krčila množina gosenic in zdi se celo, da so v nekaterih krajih popolnoma izginile. To si je razlagati deloma s tem, da so plesni, ki so se razvile v veliki vlažnosti, pomorile mnogo bub, dalje s tem, da so naravni sovražniki iz živalskega kraljestva, ptiči, pokončali mnogo tega mrčesa in slednjič, da je nastala med grozdnimi črvi prava kuga, povzročena po nekem mikroorganizmu, ki je po svojih bioloških znakih istoveten onemu, ki povzroča rumenico med sviloprejkami.

V dobi grozdnje zoritve l. 1907. in 1908 je bilo videti v goriški okolici, v vipavski dolini in deloma tudi na Krasu cele roje o s, ki so naredile na grozdju veliko škode.

V pomladi leta 1908. se je slednjič zalegla na Krasu velika množina trtne pršice »Eriophyes (*Phytoptus vitis*)», ki povzroča tako zvano bradavičavost trtnih listov. Te pršice so napadle posebno trtno vrsto Maraškina in poškodovale na njej pred cvetjem tudi prav mnogo grozdičev. Med najnevarniše bolezni sadnega drevja vštevamo previjanje ali kodranje breskvinih listov (*Excascus deformans*), ki se je največkrat pojavila na furlanski ravani in v goriški okolici. Najboljši do sedaj znan pripomoček proti njej je škropljenje z 2% raztopino modre galice; toda škropiti je liste, preden se začnejo kodrati. — Okoli

Kormina so opazovali na skoro zdrelih črešnjah nekake kozave pege, ki jih provzroča glivica *Clasterosporium carpophyllum*. — V zadnjih dveh letih je sadno drevje trpelo posebno na naslednjih boleznih: »Prigor« ali hruškova rja (*Gymnosporangium Sabiniae*); »hruškova megla« (*Sphaerella sentina*); »pikavost jablane« (*Fusicladium dendriticum*); »češpljeva gobavost« (*Exoascus pruni*); in »rdeče češpljeve pege« (*Polystigma rubrum*).

Dalje so v preteklih štirih letih sadjereji mnogo škodili naslednji njeni živalski sovražniki: »Jabolčni cvetoder ali ubadar« (*Anthonomus pomorum*), »hruškov cvetoder« (*Anthonomus pirum*), »slivar« ali »slivni cvetoder« (*Rhynchites cupreus*). (Sledi še.)

Društvene vesti.

»Goriško kmetijsko društvo« v Gorici — Korenjski trg (Attemsova palača) ima v zalogi naslednje kmetijske potrebščine:

Modro galico najboljše kakovosti in sicer zajamčeno 98/99 odstotno kvintal po 66 K;

Čilski solitar, vsebujoč nad 15 $\frac{1}{2}$ dušca, kvintal po 32 kron;

Tomazevo žlindro 16 odstotno, znamka »Zvezda« kvintal po 6 K;

Kalijevo sol 42 odstotno kvintal po 14 K;

Orehove semlete tropine, zajamčene s 47% beljakovin in toščice, v vrečah po 75 kg, kg po 22 vin.;

Gumijeve trakce za cepljenje trt v zeleno, znamka »Trissin« kg po 34 K;

Fichtenin agra, sredstvo zoper razen mrčes na rastlinah in živalih, kg po 3 K ali $\frac{1}{4}$ kg po 80 vin.

Žvepleno moko in sicer boljše vrste kg po 16 v, najfinejše pa kg po 18 v in galično žvepleno moko kg po 20 v.

Razen prejnavedenega blaga ima vedno v zalogi pristne debele in drobne otrobe, sol za živino, Pirchove trtne škropilnice, žveplanike za trte in sode, različna jeklena orala, slamo-reznice i. t. d.

Društveniki, bivajoči na Krasu, si omislijo lahko modro galico, Tomaževo žlindro, kalijevo sol, žvepleno moko, orehove semlete tropine, klajno apno, gumijeve trakce, fichtenin i. dr. po tu navedenih cenah pri »Centralni podružnici Gor. kmet. društva za Kras« v Sežani.

Modro galico ima društvo zopet v zalogi in sicer 98/99 odstotno, zato vabi vse one društvenike, ki z njo niso dovolj preskrbljeni, naj pridejo čimprej po njo. Ker ima društvo galico zopet v zalogi, zato se odslej naročbe ne sprejemajo več.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje: Nedavno sem kupil pri zanesljivem trgovcu zajamčeno 98/99 odstotno angleško modro galico. Ko sem prinesel galico domu, sem hotel napraviti takoj galično - apneno raztopino za škropljenje trt. Da se galica hitreje raztopi, uporabil sem za topenje iste gorko vodo. Ko se je galica raztopila, napravil sem še apneni belež. Ali glej! Ko sem zлил apneni belež v galično raztopino, se je zmes zjedla. Ker sem rabil sedaj naprvo gorko vodo, kajti drugače sem rabil za topenje galice vedno le mrzlo vodo, mislil sem, da je vzrok zjedanju gorka voda. Da se prepričam, ali je res voda kriva, napravil sem še dva poskusa in sicer sem raztopil nekaj galice v mlačni, nekoliko pa v mrzli vodi. Ko sem pa zлил k eni in drugi raztopini apneni belež, zjedli sta se zopet obe. Po mojem mnenju je vzrok zjedanju le galica! (A. Š. v V.)

Odgovor: Da se je galično- apnena raztopina zjedla, ne tiči krivda v galici, ampak v slabem apnu. Apno, ki ste ga uporabili za to, je bilo slabo ugašeno, ali pa že presušeno. Če uporabite namesto tolstega slabo apno, zje se raztopina, kakor hitro zlijete tak apneni belež v raztopino modre galice. Takšna galično-apnena raztopina ni za drugo, kakor da se zlije na tla, kajti če se poškrope z njo trte, jih osmodi.

Vprašanje: V svojem vinogradu sem zapazil, da je listje grganije na spodnji strani takšno, kakor bi bilo s kakšno glivično preprogo prevlečeno. Opazil sem nadalje, da je listje pri nekateih trtah še zeleno, dasi je napadeno, pri drugih pa je napadeno listje nekake črnovinske barve in bradavičasto. Tobačen sem opazil pri trtah že pred leti, ali takrat le tu pa tam na kakem listu, letos pa so sploh, posebno mlade trte prav močno

napadene. Trte sem letos pognojil s hlevskim gnojem, pa tudi oprášil sem jih z galično žvepleno moko; čudno se mi zdi pa, da so vzlic temu bolne. Pošiljam Vam nekoliko bolnih listov in prosim, da mi sporočite, kakšna bolezen je to in kako naj si pomagam (A. K. v Š.)

O d g o v r: Listje, ki ste ga poslali, ni napadeno po glivicah, ampak je napadeno po vinski pršici. (Nemški »Weinblattmilbe«, lat. Phytoptus ali Eriophyes vitis zvani). Škoda, ki jo navadno napravi pršica, ni občutna, seveda pa zvene in odpade napadeno listje, ko nastopi huda suša. Lahko se zgodi, da napade pršica tudi cvetno popje in ga uniči.

Da pršico zatrete, poskrbite za to, da se napadeno listje čim mogoče zgodaj pobere s trt in da se trte redno, večkrat požveplajo. Za vsak slučaj pa je dobro tudi, da se polijejo trte, p r e d e n p o ž e n e j o, z vrelo vodo, ali še bolje je, če se namažejo s pomočjo čopiča, ako so bile močno napadene, s 3% raztopino žveplenega kalija ali pa s 4% Lysol-om. Redno napadene trte naj se zaznamujejo in od teh naj se ne jemlje cepičev, da se škodljivec ne razširi.

KNJIŽEVNOST.

Gospodarska smotra. Dne 1. t. m. je izšla 10 štev. tega časopisa, ki ga izdaja »Izdavački odbor Gospodarske Smotre«, z naslednjo vsebino: R a z p r a v e i članci: Prinos k organizaciji nižega gospodarskega školstva u Hrvatskoj; Dr. Vladimir Njegan : Izveštaj kr. hrv.-slav. zem. agrikulturno kemijskog zavoda u Križevcima za god. 1911; Stjepan Jurić: Konkretan predlog za provedbu osiguranja i truljenja zemlje; Dr. A. L.: Sadržaj sladora i rodnost sladorne blitve u Ugarskoj. K n j i ž e v n o s t: Stjepan Jurić: Osvrt na odgovor g. Ulmanskog na moj referat o njegovoj študij »Studie über die Abstammung des Šiškaschweines«; iz stručnih časopisa.

Na novo priglašeni udje „Gor. kmet. dr uštvu“.

1. Berce Anton — Dornberg 228
2. Keber Josip — Dol. Cerovo — Št. Ferjan
3. Žižmond Miha — Vogersko 117 — Volčjadraga
4. Badalič Rudolf — Kronberg 13 — Solkan
5. Benčina Ivan — Mali Repnič 27 — Prosek
6. Ženič Anton — Štorje 7 — Sežana
7. Paulič Albert — Šempeter 3
8. Arčon Josip — Renče 189
9. Vodopivec Antonija — Grgar 81 — Solkan
10. Breščak Anton — Vogersko 4 — Volčjadraga
11. Sadjarsko in vinarско društvo Kanal
12. Zuljan Anton — Kozana 21
13. Hlede Josip — Gor. Cerovo 95 — Št. Ferjan
14. Ivančić Alojz — Prvačina 54
15. Gregorič Marija - Prvačina 165
16. Sirk Karol - Navali 3 - Krmin
17. Furlani Franc — Prvačina 178
18. Gregorič Josip — Vogersko 108 — Volčjadraga
19. Dolgan Andrej — Štorje — 2 — Sežana
20. Černe Anton — Vogersko 121 — Volčjadraga
21. Dornik Anton — Kojsko 112
22. Žiberna Pavel — Štorje 52 — Sežana
23. Kos Ludvik — Prvačina 56
24. Remec Ivan župnik — Vogersko
25. Černe Leopold — Grgar 158
26. Brajač Josip — Kačiče 11 — Lokev
27. Vezek Franc — Štorje 28
28. Žnidarčič Alojzija — Plešivca — Sežana
29. Gabrijelčič Andrej — Solkan 211
30. Harej Ignac — Dornberg 172
31. Paksimadi Štefan — Sežana
32. Kljuder Ivan — Kazlje 16
33. Vodopivec Anton — Dornberg 95
34. Hvalič Andrej — Vogersko 47
35. Grgurina Josip, velepos. in trg, v Bukavcu — Istra
36. Mavrič Anton — Kozana 19
37. Drekonja Štefan — Fili — Marijacelj 28
38. Rojc Franc — Tabor 1 — Dornberg
39. Bovcon Peter — Črniče 15
40. Vodopivec Janez — Prvačina 78

